

WEHL EN NIEUW-WEHL

cultuurhistorisch waardevolle panden

BELFORT
cultuurhistorie en monumenten

colofon

Wehl en Nieuw-Wehl, cultuurhistorisch
waardevolle panden

© Belfort Cultuurhistorie en Monumenten,
Doetinchem 26 oktober 2021

Belfort Cultuurhistorie en Monumenten
Stevinlaan 28, 7002 HD Doetinchem
www.belfortcultuurhistorie.nl
www.tijdbeeld.com

i.s.m. ARCX buro voor monumentenzorg en
cultuurhistorie

opdrachtgever: gemeente Doetinchem

inventarisatie, fotografie en beschrijvingen:
Jacco Vromen en Peter Boer

rapportage: Jacco Vromen

Belfort heeft zijn best gedaan de rechten
met betrekking tot de illustraties te regelen
volgens de bepalingen van de Auteurswet.
Zij die desondanks menen zekere rechten te
kunnen doen gelden, worden verzocht
contact op te nemen.

INHOUD

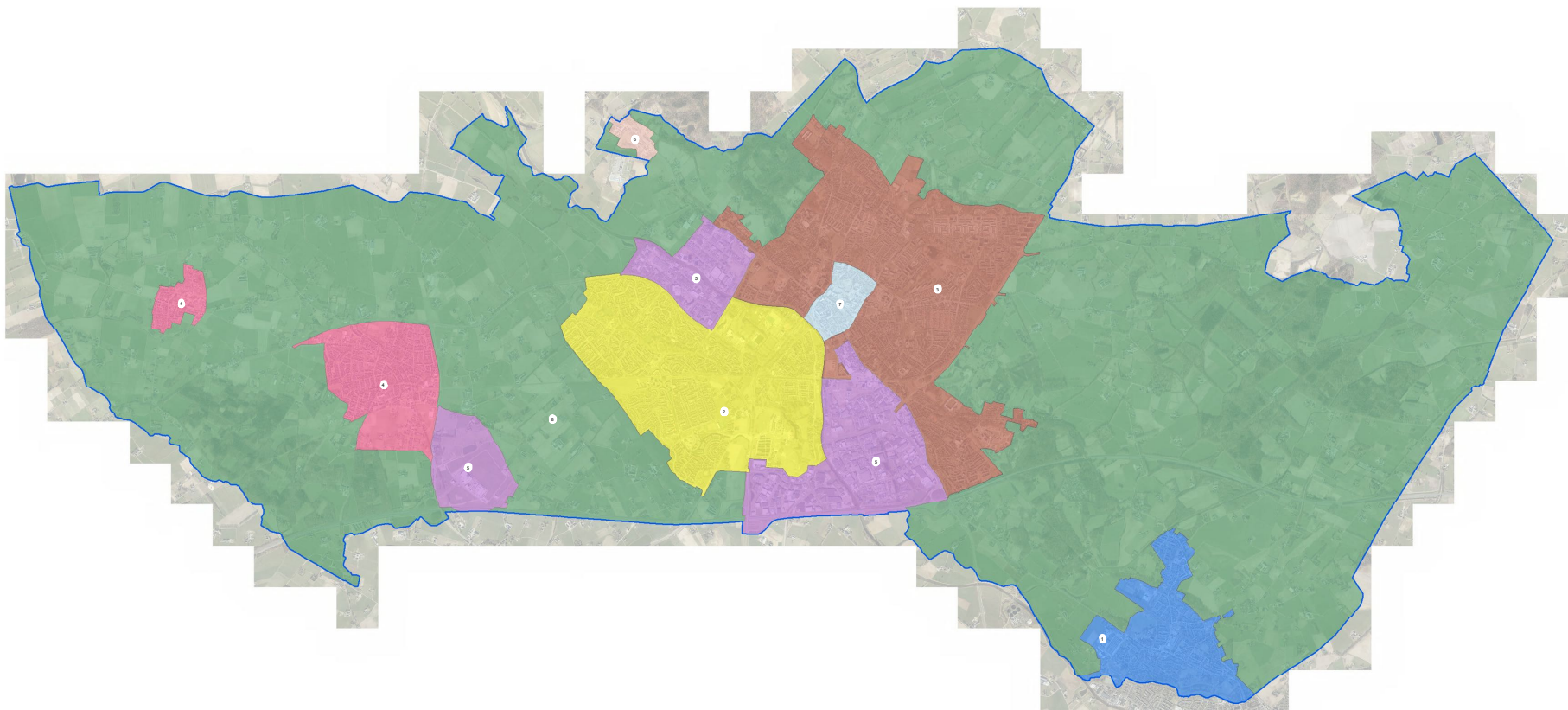
1. INLEIDING	4
2. HISTORISCHE GEBIEDSANALYSE	9
BRONNEN EN LITERATUUR	21
3. ADRESSENLIJST	22
4. CULTUURHISTORISCH WAARDEVOLLE PANDEN	25

Legenda

 Gemeentegrens

Deelgebied

- 1) Gaanderen
- 2) Doetinchem West
- 3) Doetinchem Oost
- 4) Wehl en Nieuw Wehl
- 5) Bedrijventerreinen
- 6) Langerak
- 7) Doetinchem Centrum
- 8) Buitengebied

1. INLEIDING

aanleiding

Met het oog op de totstandkoming van het omgevingsplan wordt door de gemeente Doetinchem de actualisatie van bestemmingsplannen in de kernen voorbereid. Een vast onderdeel betreft een paragraaf over de aanwezige- of te verwachten cultuurhistorische waarden in het plangebied. Panden die op dit moment geen monumentenstatus hebben, maar wel beschermenswaardig zijn, kunnen in het bestemmingsplan de functie-aanduiding 'cultuurhistorisch waardevol' krijgen. Dit betekent dat ze niet zonder vergunning mogen worden gesloopt. Om beter zicht te krijgen op potentieel cultuurhistorisch waardevolle objecten is aan *Belfort Cultuurhistorie en Monumenten* gevraagd een inventarisatie en waardering uit te voeren in de deelgebieden Doetinchem Centrum, Doetinchem Oost, Doetinchem West, Bedrijventerreinen, Langerak, Gaanderen, Wehl en Nieuw Wehl. Deze rapportage biedt een actueel overzicht van cultuurhistorisch waardevolle objecten in het deelgebied Wehl en Nieuw-Wehl en voorziet

in een beknopte waardering en beschrijving per object.

methode en werkwijze

Het onderzoek is in de periode juni 2019 t/m maart 2020 uitgevoerd in samenwerking met *ARCX buro voor monumentenzorg en cultuurhistorie*. Op basis van literatuuronderzoek, bestaande cultuurhistorische rapportages, beperkt archiefonderzoek en historische kaartvergelijking is begonnen met het maken van een beknopte gebiedsanalyse van Wehl en Nieuw-Wehl. Deze analyse geeft een overzicht van de historisch-ruimtelijke ontwikkeling en context van het betreffende gebied en vormt de inhoudelijke basis voor de waardering van individuele objecten. Vervolgens zijn de cultuurhistorisch waardevolle objecten in beeld gebracht door middel van een veldverkenning vanaf de openbare wegen en paden en door het raadplegen van de betreffende bouwdoSSIERS. De door de gemeente samengestelde groslijst met potentieel cultuurhistorisch waardevolle panden van 14

januari 2019 heeft als startpunt gediend voor de inventarisatie. In het algemeen is de periode tot en met de wederopbouw (ca. 1965) geïnventariseerd. In een enkel geval zijn ook panden van kort na die periode bekeken, omdat deze in de groslijst van de gemeente waren opgenomen. Alle panden die op deze lijst stonden, aangevuld met objecten die op het moment van onderzoek al de status 'cultuurhistorisch waardevol' hadden, zijn beoordeeld. Daarnaast zijn enkele panden toegevoegd die niet op de lijst stonden, maar gedurende het onderzoek wel als cultuurhistorisch waardevol zijn geselecteerd. Begraafplaatsen zijn uitgezonderd van het onderzoek. De panden die bij dit onderzoek niet als cultuurhistorisch waardevol zijn beoordeeld, zijn voorzien van het advies 'niet geselecteerd'. Tot slot zijn ook rijksmonumenten en gemeentelijke monumenten binnen de kernen in de lijst opgenomen.

De rapportage bestaat uit drie onderdelen:

- de historische gebiedsanalyse
- een adressenlijst met beoordeelde objecten
- de beschrijvingen met waardering van de individuele cultuurhistorisch waardevolle objecten

selectiecriteria

Van de gebouwen die geselecteerd zijn als cultuurhistorisch waardevol is een beknopte beschrijving met waardering gemaakt. Het door de gemeente Doetinchem gehanteerde *Kader selectie en waardering cultuurhistorische objecten en gebieden*, afgeleid van onder meer de landelijke *Richtlijnen bouwhistorisch onderzoek*, heeft hierbij als leidraad gediend. De gebruikte waarderingscriteria zijn: cultuurhistorische waarden, architectuurhistorische waarden en stedenbouwkundige/ensemble/landschappelijke waarden. In de beschrijvingen van de cultuurhistorisch waardevolle panden wordt met nummers verwezen naar de subcriteria die bij de desbetreffende panden van toepassing zijn. Hieronder volgt een integraal overzicht van de waarderings- en selectiecriteria.

I Cultuurhistorische waarden

1. Nederzettingsgeschiedenis: belang van het object/complex/gebied als bijzondere uitdrukking van een geografische, landschappelijke, beleidsmatige en/of bestuurlijke ontwikkeling.
2. Sociaal-economische waarde: belang van het object/complex/gebied als bijzondere uitdrukking van een sociaal-historische, economische, technische of religieuze ontwikkeling.
3. Innovatieve waarde: belang van het object/complex/gebied vanwege innovatieve waarde of pionierskarakter.
4. Historische waarde: belang van het object/complex/gebied vanwege de bijzondere plaatselijke, regionale en/of landelijke herinneringswaarde; bekende bewoners, beroepen, bijzondere activiteiten en/of gebeurtenissen.

II Architectuurhistorische waarden

1. Ontwerper: bijzonder belang van het object/complex voor het oeuvre van een bouwmeester, architect, ingenieur of kunstenaar.
2. Esthetiek: bijzonder belang van het object/complex vanwege de hoogwaardige esthetische kwaliteiten van het ontwerp.

3. Detaillering: bijzonder belang van het object/complex vanwege het materiaalgebruik, de ornamentiek en/of monumentale (toegepaste) kunst.
4. Interieur: bijzonder belang van het object/complex vanwege de interieurafwerking (in samenhang met het exterieur). *Dit subcriterium speelt in dit onderzoek een ondergeschikte rol, omdat de inventarisatie vanaf de openbare weg is uitgevoerd.*
5. Bouwstijl: bijzonder belang van het object/complex als goed voorbeeld van een bepaalde stijl of bouwtrant - al dan niet met plaatselijke variaties.
6. Bouwtype: bijzonder belang van het object/complex als goed voorbeeld van een functionele en/of typologische ontwikkeling.
7. Bouwtechniek: bijzonder belang van het object/complex voor de geschiedenis van de architectuur, bouwhistorie en/of bouwtechniek.
8. Historische gelaagdheid: bijzonder belang van het object/complex voor de afleesbaarheid van de bouwgeschiedenis.

III Stedenbouwkundige waarden, ensemblewaarden en landschappelijke waarden

1. Concept: belang van het object/complex/gebied als essentieel onderdeel van een groter geheel, dat cultuurhistorisch, architectuurhistorisch, stedenbouwkundig, landschappelijk van belang is voor Doetinchem.
2. Gegroeid geheel: bijzondere beeldbepalende betekenis van het object vanwege de situering, verbonden met de ontwikkeling/uitbreiding van Doetinchem.
3. Verkaveling: bijzondere betekenis van het object/landschap vanwege de wijze van verkaveling/inrichting van de openbare ruimte/specifieke functies en/of de relatie met de omgeving, zoals groenvoorzieningen, wegen en/of water (vormgeving).
4. Silhouet: bijzondere betekenis van het object/complex/gebied voor het aanzicht van Doetinchem.
5. Ensemble: bijzondere betekenis van het object vanwege de situering en/of de historisch-ruimtelijke relatie met de omgeving, zoals groenvoorzieningen, park/tuin, wegen, wateren, bodemgesteldheid en/of archeologie.

6. Openbare ruimte: belang van het object/complex/gebied vanwege de ruimtelijke kwaliteiten.

beschrijvingen

De rapporten van de cultuurhistorisch waardevolle panden zijn zo opgezet dat de materiële, behoudenswaardige onderdelen zijn verwerkt in de beschrijving. Hieruit volgt wat de karakteristieke hoofdvorm is en welke elementen van belang zijn voor het aangezicht. Afhankelijk van de architectuur, is de ene beschrijving langer en specifiek dan de andere. De beschrijving gaat vooral in op de hoofdvorm, de materialisatie van het exterieur en de gevelindeling. Elementen die vrij recent zijn vernieuwd of gemoderniseerd zijn niet in de beschrijving opgenomen of worden in enkele gevallen ter verduidelijking specifiek vermeld als 'modern' (bijvoorbeeld bij een vernieuwde winkelpui). Er is in de beschrijving geen sprake van hiërarchie tussen bijvoorbeeld de architectuurhistorische waarde van een deur ten opzichte van een raam, of van een dakkapel ten opzichte van een luifel. De afzonderlijke elementen bepalen samen de materiële architectuurhistorische waarde.

waardering

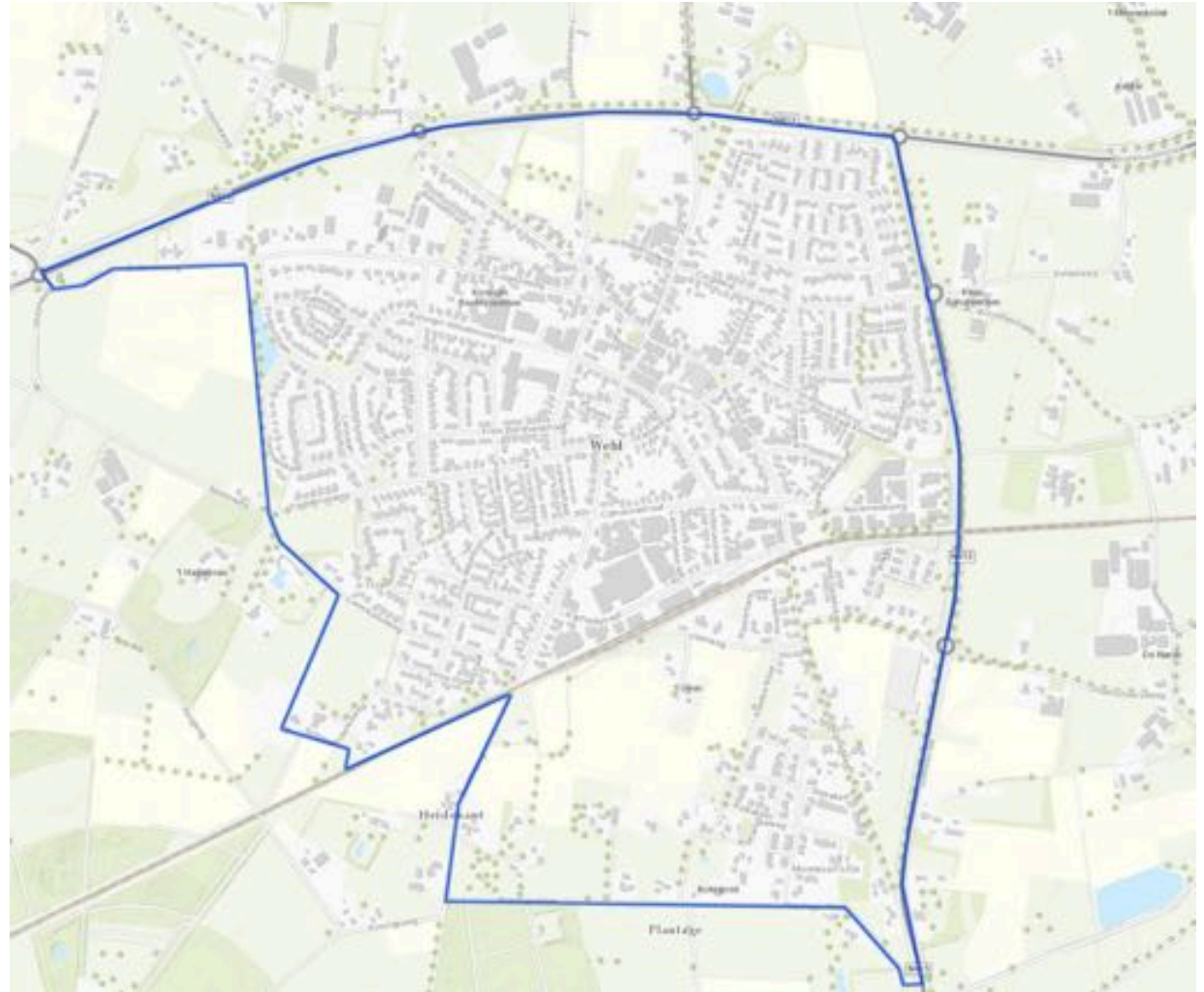
De totale cultuurhistorische waarde van individuele panden wordt bepaald door een samenspel of combinatie van de drie hoofdwaarden of hoofdcriteria. Bij de selectie heeft de betekenis van het betreffende pand als fysieke drager van een specifieke lokale herinnering, historische gebeurtenis of ontwikkeling een belangrijke rol gespeeld. Deze lokale historische context van Doetinchem, Gaanderen, Wehl en Nieuw-Wehl wordt in grote lijnen uiteengezet bij de inleiding van de rapporten en gewaardeerd onder 'cultuurhistorische waarden'.

Bij de architectuurhistorische waarde is met name gekeken naar de gaafheid (authenticiteit) en/of zeldzaamheid van de uiterlijke verschijningsvorm van het betreffende gebouw in de gemeente Doetinchem. Dit heeft er toe geleid dat enkele panden, die in het verleden bij diverse quickscans en inventarisaties als beeldbepalend of cultuurhistorisch waardevol zijn aangeduid, bij dit onderzoek (gemeentebreed) niet geselecteerd zijn. Bij een deel van deze panden is de cultuurhistorische waarde in de loop der jaren aangetast door latere verbouwingen en zijn ze daarom niet geselecteerd. Bij een

ander deel van deze panden lag de cultuurhistorische waarde hoofdzakelijk in het aanzien van een heel gebied of omvangrijk stedenbouwkundig ensemble en minder in de bijzondere architectuurhistorische waarde van het individuele object. Voorbeelden zijn de naoorlogse gevelwanden in traditionalistische architectuur (wederopbouw) aan en rond het Simonsplein in de binnenstad en het complex woningen aan de Van der Grijnstraat in Doetinchem. Voor deze categorie panden is eventuele gebiedsgerichte waardering en bescherming meer geschikt. Dit geldt ook voor andere historisch-stedenbouwkundige ensembles die op het moment van onderzoek nog geen status van 'cultuurhistorisch waardevol' bezaten. Representatieve voorbeelden zijn villawijk De Pas, het Worppelein, tuinwijk 'Kleintjeskamp' en de naoorlogse woonwijken in Doetinchem en de bijzondere ruimtelijke structuur van Gaanderen.

plangebied

Het deelgebied Wehl en Nieuw-Wehl bestaat uit de bebouwde kom van beide dorpen. De begrenzing wordt in Wehl gevormd door de Broekhuizerstraat, Weemstraat, Plantage Allee en het tracé van Beekseweg/Leemkuilseweg/Melkweg. De bebouwde kom in Nieuw-Wehl wordt begrensd door de Nieuwe Kerkweg, het tracé Oude Doesburgseweg/Hoekhorsterweg, Nieuw-Wehlseweg en Mgr. Hendriksenstraat.

De kern van Wehl in 1735 (kopie uit 1780 van de oorspronkelijke kaart van Guionneau)

2. HISTORISCHE GEBIEDSANALYSE

landschap en archeologie

Wehl en Nieuw-Wehl hebben zich ontwikkeld in het gebied tussen het rivierdal van de Oude IJssel en de Montferlandse stuwwal. De kern van Nieuw-Wehl ligt op het rivierduin. Wehl bevindt zich op het laagterras en kent een zeer lange bewoningsgeschiedenis. Ruim 10.000 jaar geleden lieten rondtrekkende jagers en verzamelaars vele vuurstenen werktuigen achter.

Archeologisch onderzoek heeft verder aangetoond dat hier meerdere nederzettingen waren gevestigd uit de Late Bronstijd of de Vroege IJzertijd. In de Romeinse tijd zijn er zeker vijf nederzettingen geweest, onder andere ter plaatse van het centrum en op het Hessenveld, bewoond door Germanen die handel dreven met de Romeinen ten zuiden van de Rijn. Archeologische vondsten uit het begin van de middeleeuwen, na het vertrek van de Romeinen, zijn beduidend schaarser.

Pas vanaf de 9^e eeuw kan weer gesproken worden over permanente bewoning. De oeverwallen, het dekzandgebied, rivierduin en delen van het laagterras leenden zich voor akkerbouw, waar voornamelijk rogge en haver werd geteeld. De boerderijen lagen verspreid rond de gemeenschappelijke landbouwgronden (essen).

het dorp Wehl

De vroegste schriftelijke vermelding van Wehl dateert waarschijnlijk uit 1188, genoemd in een opsomming van een goederenlijst van de graaf Van Dale. Het dorp ontstond op de kruising van de (hoofd)weg van Zutphen naar Emmerich en de weg vanuit Doetinchem, die zich ter hoogte van het Beatrixplein splitste richting Zevenaar en Doesburg. Rond het Kerkplein kwam een kleine bewoningskern tot ontwikkeling. De romaanse tufstenen toren van de St. Martinuskerk stamt nog uit de 12^e eeuw.

Kaart van Wehl en het omliggende buitengebied uit 1647. De dorpsbebouwing is weergegeven als verspreid gelegen boerderijen rond de kerk. Het noorden is rechtsonder.

Wehl was vanaf enig moment een versterkt dorp, compleet met wallen en grachten. Rondom het dorp lagen verdedigbare woontorens. Een akte uit 1448 maakt melding van de 'vestenisse ind

Kern van Wehl op de kadastrale minuutkaart van 1832. De vier vorkvormige toegangswegen en de 'Cingelwal' verwijzen naar het voormalige belang als 'veste'. Boven de havezate Broekhuizen.

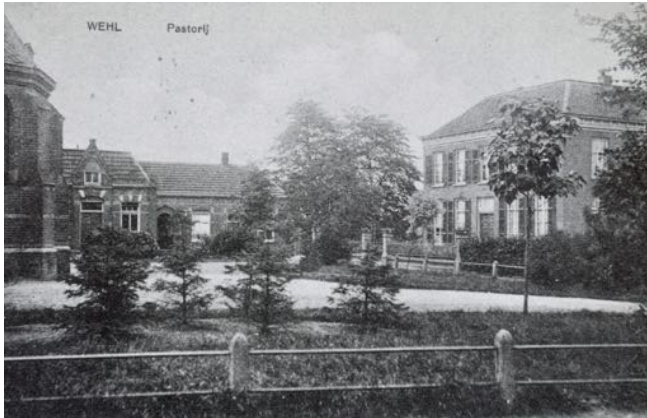
beschuddingh' en in 1612 is er nog sprake van de 'Weelse gracht'. Van deze verdedigingswerken bleef bovengronds niets bewaard. Wel herinneren de straatnaam Cingelwal en de vorkvormig samenkomende wegen ten oosten en westen van het Kerkplein nog aan het vroege militair-strategische belang. Dit belang moet overigens ook niet overdreven worden, tegen echte oorlogen waren de verdedigingswerken niet bestand.

De oudste gedetailleerde kaart van het dorp van landmeter J. Guionneau uit 1735 (p. 6) toont een dorpskern van zeer beperkte omvang, met grotendeels vrijstaande bebouwing (waarschijnlijk merendeels boerderijen) langs de Keppelseweg, Grotestraat en Beekseweg. Een aantal gebouwen hebben een U-vormige plattegrond, verwijzend naar de vorm van een boerderij met onderschoer. Als deze kaart vergeleken wordt met de kadastrale minuutkaart van 1832, valt op dat de bebouwing weliswaar is toegenomen, maar dat de omvang van het dorp hetzelfde is gebleven. Ondanks haar relatief gunstige ligging, ontwikkelde Wehl zich nauwelijks, waarschijnlijk afgeremd door de verlening van stadsrechten (1487) aan het nabij gelegen en sneller groeiende Zevenaar. Het

dorp behield een overwegend agrarisch karakter. Van de dorpsbebouwing van voor de 19^e eeuw is vrijwel niets bewaard gebleven. Uitslaande branden legden in 1755, 1835 en 1842 een deel van de historische bebouwing in de as. In de 19^e en eerste helft van de 20^e eeuw bestond de bebouwing voor een belangrijk deel uit vrijstaande boerderijen aan de hoofdstraten, veelal met een dwars woonhuis aan de straat en haaks daarop een achtergelegen schuur. Dit T-vormige gebouwtype is, vaak in sterk verbouwde vorm, nog altijd dominant aanwezig in het dorp.

De dorpskern van Wehl omstreeks 1900, gefotografeerd vanaf het Kempke. De toenmalige zuidelijke grens lag nog altijd direct achter de percelen ten zuiden van de kerk. Dit was tevens de locatie van de gracht, die zeker tot in de 17^e eeuw rond de kern liep.

Het kerkplein omstreeks 1915, met rechts de pastorie en centraal het voormalige parochiehuis. In 1842 woedde hier een felle brand waarbij een zevental huizen rond de kerk verwoest werden.

Kleefs gebied

Het gebied rond Wehl en Nieuw-Wehl was in de late middeleeuwen een grensgebied, waar zowel de graven van Kleef en Gelre en ook de graaf van Bergh bezittingen hadden en hun belangen verdedigden. Door oorlog, vererving en verpanding vonden voortdurend verschuivingen van de machtsverhoudingen plaats. In de 14^e eeuw breidden de Kleefse hertogen hun invloed in 'de Lymers' uit en werd Wehl samengevoegd met Kleefs gebied in Didam en Beek. Wanneer deze laatstgenoemde gebieden in de 15^e eeuw aan van de graaf van Bergh toekomen, wordt de heerlijkheid Wehl een geïsoleerde Kleefse enclave. Ook het

De huidige Grotestraat richting de R.K. kerk, met links het oude Raadhuis en rechts hier tegenover de Hervormde kerk. Deze kerk dateerde uit 1725, maar werd in 1857 vervangen door nieuwbouw.

buitengebied ter plaatse van het huidige Nieuw-Wehl behoorde in ieder geval al in de 17^e eeuw tot de heerlijkheid, dat aan de noord- en westzijde begrensd werd door de 'Weelse Wetering' (Wehlse Beek) en de 'Diemse Leijgraef'. Pas na de nederlaag van Napoleon in 1815 zou Wehl onderdeel uit gaan maken van het nieuw gevormde Koninkrijk der Nederlanden. De inwoners van het dorp bleven hierdoor overwegend katholiek, er vond geen ingrijpende reformatie plaats. Desondanks ontstond in het begin van de 18^e eeuw een kleine hervormde gemeenschap, vooral omdat hervormde landeigenaren uit Zutphen, Doesburg en Doetinchem hun land verpacht

Nadat het oude Raadhuis te bouwvallig was geworden (in 1935 werd na bouwkundig onderzoek het gebouw ontruimd), liet men in 1937-'38 een nieuw gemeentehuis bouwen aan het huidige Beatrixplein.

hadden aan hervormde boeren. In 1721 werd in Wehl een Hervormde Gemeente gesticht, waarna men kort na 1725 startte met de bouw van een Hervormde kerk aan de Grotestraat. Aan dezelfde weg stond tegenover de kerk het uit 1855 daterende Raadhuis dat in 1938 haar functie verloor na de bouw van het nieuwe Gemeentehuis in 1938 aan het huidige Beatrixplein.

grootschalige ontginning en kleinschalige bedrijvigheid

Tot in de 18^e en 19^e eeuw was Wehl omgeven door drassige en gemeenschappelijke 'woeste' gronden. In 1786 werden de broeklanden van het Grote

Het uit 1885 daterende en in 1914 met een verdieping verhoogde treinstation van Wehl. Daarachter het gebouw van de Coöp. Landbouw-Handelsvereniging, dat na de Tweede Wereldoorlog werd voorzien van een grote (araan)silo.

en Kleine Meerenbroek (ten oosten van het dorp) verkocht en ontgonnen. Hierop volgde in de eerste helft van de 19^e eeuw de verkoop en grootschalige ontginning en bebossing van de Wehlse Heide. Hier werden de landgoederen Stillwald en 't Jagershuis aangelegd.

In 1885 werd Wehl door de aanleg van de spoorlijn Zevenaar-Winterswijk aangesloten op het landelijk spoorwegennet. Aan het spoor verrees een spoorwegstation dat in 1973 zou worden gesloopt. Een andere nieuwe verbinding kwam in 1902 tot stand met de opening van de tramlijn tussen Zutphen en Emmerich via Wehl. In 1924 werd gestart met busdiensten op

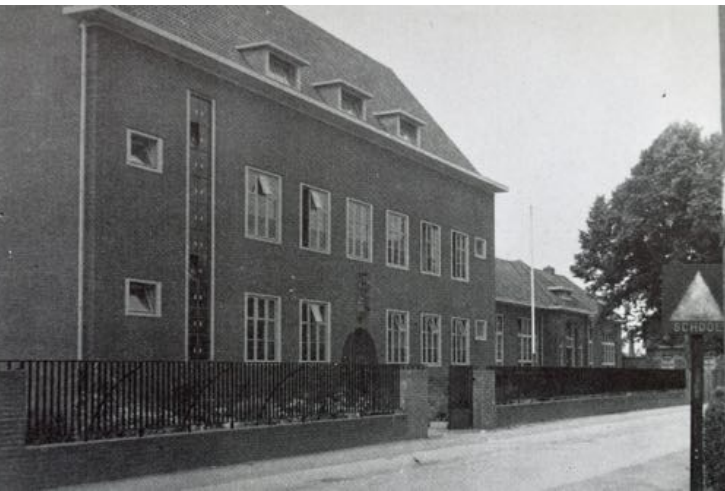
Zicht op het complex van de Coöperatieve Stoomzuivelfabriek op de hoek van de Catharinastraat en Stationsstraat vanaf de spoorzijde. Rechtsonder een klein deel van het dak van de in 1908 voltooide Stoomtimmerfabriek.

Doetinchem en Didam. De verbeterde verbindingen en de verkoop van het uit de beboste heide afkomstige hout leidde korte tijd tot nieuwe impulsen en een beperkte economische groei. Het aantal inwoners nam tussen 1900 en 1940 toe van 2.300

naar 3.600 personen. De toename van de bevolking zorgde ervoor dat de lintbebouwing langs de bestaande straten en de Stationsstraat verder verdicht raakte. Daadwerkelijke industrialisatie is nooit van de grond gekomen: twee steenfabrieken

Luchtfoto van Wehl uit 1929.

Boven: Didamseweg in de jaren '30 van de 20^e eeuw.
Onder: Het St. Martinusklooster uit 1933-'34 met naastgelegen St. Martinusschool aan de Didamseweg in 1947.

Boven: westelijk deel van de Grotestraat in oostelijke richting.
Onder: de Keppelseweg liep oorspronkelijk lijnrecht over in de laan naar de havezate Broekhuizen. De Keppelseweg is later deels verlegd en de laan werd omstreeks 1975 doorsneden door de Broekhuizerstraat.

Boven: de Keppelseweg met links het omstreeks 1880 gebouwde woonhuis van burgemeester Henri Baron van Lamsweerde. Hij schonk het in 1893 aan de Zusters Dominicanessen die er het St. Rosaklooster stichtten.
Onder: de Keppelseweg eind jaren '30 van de 20^e eeuw.

(1838-1848 en 1852-1871), een textielfabriek (1852-1864) en enkele meelfabrieken (tussen 1847 en 1900) waren geen lang leven beschoren. Omstreeks 1900 was de enige fabriek in de gemeente de in 1894 op de hoek van de Catharinastraat en Stationsstraat opgerichte Coöperatieve Stoom-zuivelfabriek. In de eerste helft van de 20^e eeuw nam de bedrijvigheid aan het spoor toe met onder andere de bouw van het pand van de Boerenbond van de A.B.T.B. in 1906, de Stoomtimmerfabriek in 1907-'09 en het vanaf de jaren '20 in fases tot stand gekomen gebouw van de Coöp. Landbouw-Handelsvereniging.

het dorp 'Achterwehl'

Oorspronkelijk werd het gebied 'Achterwehl' genoemd, een buurtschap die eeuwenlang enkel uit verspreid gelegen boerderijen bestond en de in 1861 gebouwde korenmolen 'Bernadette'. Van een dorpskern was lange tijd geen sprake. Het kerkdorp zou zich pas na 1900 ontwikkelen met de bouw van een lagere school met onderwijzerswoning (1914), de R.K. kerk met pastorie (1925), een parochiehuis met kleuterschool (1934) en een tweetal café's. De dorpsbebouwing concentreert zich sindsdien rond de kruising van de Nieuwe

Foto van de in 1925 gebouwde R.K. kerk met pastorie van Nieuw-Wehl.

Kerkweg en de Monseigneur Hendriksenstraat/Nieuw Wehlseweg. De verzelfstandiging van het dorp kwam in 1930 tot uiting in de oprichting van een eigen afdeling van de Boerenbond (A.B.T.B.) en de bouw van een bijbehorend pakhuis met maalinrichting. Op initiatief van pastoor Henricus van Ooijen werd in 1932 nabij de kerk een tweeklassige meisjesschool

gebouwd. Hij laat het onderwijs verzorgen door de zusters van de congregatie van Julie Postel uit Zevenaar. Twee jaar later zullen de zusters zich permanent in Nieuw-Wehl vestigen in het in 1934 voor de meisjesschool gebouwde zustershuis. Deze zorginstelling zou uitgroeien tot het latere omvangrijke Fatima-complex (het huidige Elver) en voor een belangrijk deel het

Het klooster of zustershuis van de zusters van Julie Postel, gebouwd in 1934. In 1963 kreeg het een bestemming als instituut voor de zorg voor geestelijk gehandicapten onder de naam Fatima.

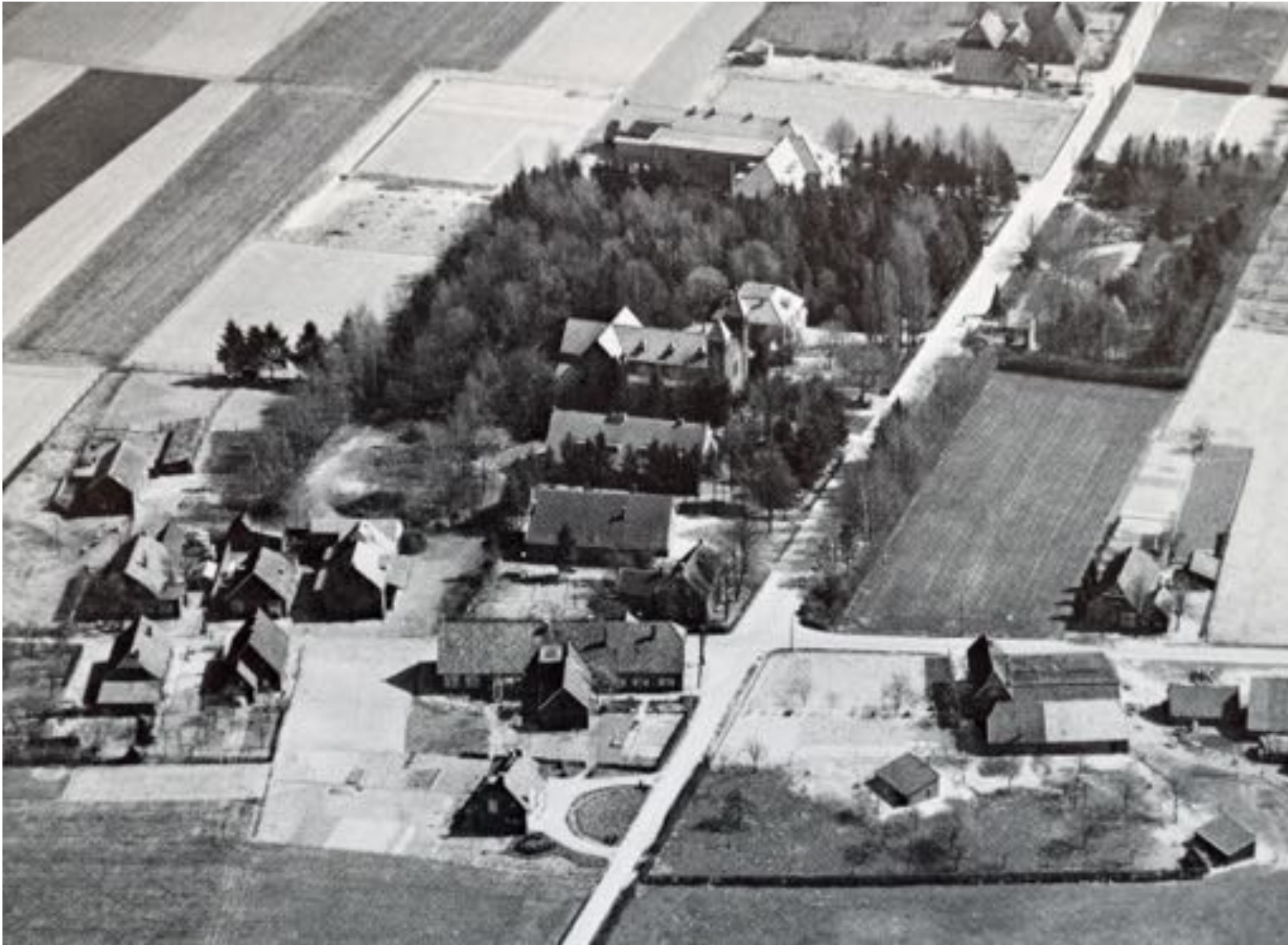

De eerste lokalen van de meisjesschool, gelegen achter het zustershuis werden gebouwd in 1932. De school werd tweemaal uitgebreid met twee extra lokalen, in 1949 en in 1953.

Noordelijk deel van de Nieuwe Kerkweg in de jaren '30 van de 20^e eeuw, met rechts het in 1930 gerealiseerde gebouw van de A.B.T.B. (boerenbond). Het pand werd in 1989 gesloopt.

ruimtelijke beeld van Nieuw-Wehl gaan bepalen. De jongens- en meisjesschool worden omstreeks 1960 samengevoegd en vanaf 1967 ondergebracht in een nieuwe lagere school: De Hoeksteen.

Luchtfoto van Nieuw-Wehl in 1953, met centraal de R.K. kerk aan de Nieuw-Wehlseweg met direct daarboven de pastorie. Een stukje verder (oostelijk) het teruggelegen zustershuis met meisjesschool, wat later uit zou groeien tot het Fatima complex (recent Elver). Onder (westelijk) van de kerk het parochiehuis, de openbare (later jongens)school en aan het kruispunt de onderwijzerswoning.

oorlogsschade en naoorlogse woningbouw

Nog voordat de binnenstad van Doetinchem in maart 1945 door geallieerde bombardementen grotendeels in de as werd gelegd, maakte Wehl al kennis met de verwoestende kracht van de Britse bommenwerpers. In september in november 1944 vielen er bommen rond het stationsgebied, waarbij het gebouw van de A.B.T.B. en het stationskoffiehuis getroffen werden. Op 24 maart 1945 volgde een tweetal bombardementen. Hierbij werden enkele panden in het dorp verwoest, waaronder de bakkerij en café van Manschot aan de Grotestraat. In het paasweekend, april 1945 werd Wehl bevrijd door Canadese soldaten.

Na de Tweede Wereldoorlog ontstond er door de groei van de bevolking en de tijdens de oorlog ingestelde bouwstop een tekort aan huisvesting. De woningnood werd opgevangen door het opstellen en realiseren van uitbreidingsplannen. Voor Wehl lag al in 1943 een uitbreidingsplan in hoofdzaak op tafel, maar het duurde tot 1946 voordat het plan werd uitgevoerd. In dat jaar liet de gemeente Wehl aan de Dokter Blomstraat een complex van veertien woningwetwoningen bouwen. Niet lang

Het herziende uitbreidingsplan van Wehl en Nieuw-Wehl (uitsnede) uit 1962.

Naoorlogse woningen aan Cingelwal, links het begin van de Groenestraat.

Topografische kaart van Wehl omstreeks 1980. Het dorp ontwikkelde zich na 1965 met name in (zuid)westelijke richting. Ten noordoosten is het plan Broekhuizen nog in uitvoering.

daarna, omstreeks 1950, kwam een tweede complex woningwetwoningen aan de Cingelwal tot stand. Aan de hand van de herziening van het uitbreidingsplan uit 1962 groeide Wehl uit tot een dorp van enige omvang. Het plan voorzag in de concentrische uitbreiding van geschakelde en vrijstaande woningen in bouwblokken ten zuiden, oosten en westen van de oude dorpskern. In Nieuw-Wehl had het plan betrekking op de bouw van hoofdzakelijk vrijstaande woningen langs de Monseigneur

Topografische kaart van Nieuw-Wehl omstreeks 1990. Het complex van Fatima is flink uitgebreid, ten zuiden van de Nieuw-Wehlseweg en Mgr. Hendriksenstraat zijn in de jaren '70 en jaren '90 extra woningen gebouwd.

Hendriksenstraat, de Horststraat en het zuiden van de Nieuwe Kerkweg.

De tendens tot uitbreiding zette na 1965 in Wehl door met de realisatie van nieuwe uitbreidingsplannen, waaronder Hagelkruis en Broekhuizen. Het toenemende autoverkeer werd omstreeks 1975 om het dorp heen geleid door de aanleg van de Broekhuizerstraat (N813) en Weemstraat (N815). Aan de zuidzijde ontwikkelde zich vanaf de jaren '60 langs het spoor een industrieterrein en in het dorp zelf werd het voorzieningsniveau uitgebreid met verzorgingscentrum Oldershove, openluchtzwembad De Byvoorde, het Koningin Beatrixcentrum met sporthal, een bibliotheek. Het nieuwe gemeentehuis verloor op 1 januari 2005 haar functie door opname van Wehl en Nieuw-Wehl in de gemeente Doetinchem. Meer recent kreeg Wehl er met Heideslag een nieuw woongebied bij.

In Nieuw-Wehl breidde het Fatima complex (zorg voor mensen met een verstandelijke beperking) zich uit, zag sport- en dorpsaccommodatie De Horst het licht en werd de woonbebouwing uitgebreid aan weerszijden van het zuidelijk deel van de Nieuwe Kerkweg.

BRONNEN EN LITERATUUR

literatuur

Boogman, J.C. en S. Oosterhaven,
Geschiedenis van Doetinchem, Zutphen
1986.

Graaf, G.M. van de, *Van Achterwehl naar
Nieuw-Wehl: de geschiedenis van een dorp*,
2000.

Koster, A., *Wehl in oude ansichten*,
Oudheidkundige Vereniging Wehl,
Zaltbommel 1990.

Petersen, J.W. van, *ABC van Oud-Wehl,
grepen uit de geschiedenis van heerlijkheid
en gemeente*, Wehl 1987.

Stenvert, R., *Inventarisatie industrieel
erfgoed Doetinchem*, BBA Bureau voor
Bouwhistorie en Architectuurgeschiedenis,
Utrecht 2009.

afbeeldingen

Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers
Gelders Archief
Google Maps
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

www.topotijdreis.nl

3. ADRESSENLIJST

ADRES	WOONPLAATS	NUMMER	STATUS	FUNCTIE	ADVIES
Beatrixplein 1	Wehl	100	GM	Voormalig gemeentehuis	n.v.t.
Beatrixplein 2	Wehl	40	GM	Woonhuis	n.v.t.
Beatrixplein 5	Wehl	99	GM	Woonhuis	n.v.t.
Beatrixplein 8	Wehl	360	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Cingelwal 4	Wehl	328	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Didamseweg 1	Wehl	41	GM	Klooster	n.v.t.
Didamseweg 9-11	Wehl	413	Geen	Woonhuis en werkplaats	Cultuurhistorisch waardevol
Doesburgseweg 5	Wehl	414	Geen	Woonhuis	Cultuurhistorisch waardevol
Fokkenkampseweg 3	Wehl	299	Geen	Boerderij	Niet geselecteerd
Grotestraat 1-3	Wehl	415	Geen	Winkel-woonhuis	Cultuurhistorisch waardevol
Grotestraat 10	Wehl	65	GM	Woonhuis	n.v.t.
Grotestraat 15-17-19	Wehl	102	GM	Woonhuizen	n.v.t.
Grotestraat 23	Wehl	44	GM	Pastorie N.H.	n.v.t.
Grotestraat 25	Wehl	103	GM	Kerk N.H.	n.v.t.
Hagelkruisweg 62	Wehl	17	RM	Hagelkruis	n.v.t.
Isidorusstraat 10	Wehl	298	Geen	Landbouw-school	Niet geselecteerd
Keppelseweg 2 / Grotestraat 11	Wehl	111	GM	Café met zaal	n.v.t.
Keppelseweg 6	Wehl	297	Geen	Boerderij	Niet geselecteerd

ADRES	WOONPLAATS	NUMMER	STATUS	FUNCTIE	ADVIES
Keppelseweg 15	Wehl	416	Geen	Woonhuis	Cultuurhistorisch waardevol
Keppelseweg 20	Wehl	359	Geen	Boerderij	Cultuurhistorisch waardevol
Keppelseweg 23	Wehl	336	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Keppelseweg 24	Wehl	417	Geen	Kruisgebouw	Cultuurhistorisch waardevol
Keppelseweg 26 en 26a	Wehl	42 en 104	GM	Woonhuis	n.v.t.
Keppelseweg 29	Wehl	66	GM	Woonhuis	n.v.t.
Kerkplein 1	Wehl	10	RM	Kerk R.K.	n.v.t.
Kerkplein 2	Wehl	43	GM	Woonhuis	n.v.t.
Kerkplein 4	Wehl	11	RM	Pastorie R.K.	n.v.t.
Monseigneur Hendriksenstraat 2	Nieuw-Wehl	472	CHW	Woonhuis	Niet geselecteerd
Monseigneur Hendriksenstraat 4	Nieuw-Wehl	473	CHW	Woonhuis	Niet geselecteerd
Monseigneur Hendriksenstraat 6	Nieuw-Wehl	474	CHW	Woonhuis	Niet geselecteerd
Nieuwe Kerkweg 24	Nieuw-Wehl	475	CHW	Woonhuis	Niet geselecteerd
Nieuwe Kerkweg 36	Nieuw-Wehl	476	CHW	Woonhuis	Niet geselecteerd
Nieuwe Kerkweg 37	Nieuw-Wehl	477	CHW	Woonhuis	Niet geselecteerd
Nieuwe Kerkweg 39	Nieuw-Wehl	478	CHW	Woonhuis	Niet geselecteerd
Nieuwe Kerkweg 42	Nieuw-Wehl	479	CHW	Woonhuis	Niet geselecteerd
Nieuwe Kerkweg 61	Nieuw-Wehl	480	CHW	Woonhuis	Niet geselecteerd
Nieuwe Kerkweg 61x	Nieuw-Wehl	279	CHW	Trafo	Cultuurhistorisch waardevol
Nieuw Wehlseweg 14	Nieuw-Wehl	296	CHW	Klooster en school	Cultuurhistorisch waardevol
Nieuw Wehlseweg 14k	Nieuw-Wehl	366	CHW	Werkplaats	Cultuurhistorisch waardevol
Nieuw Wehlseweg 16 en 18	Nieuw-Wehl	74	GM	Kerk en pastorie R.K.	n.v.t.

ADRES	WOONPLAATS	NUMMER	STATUS	FUNCTIE	ADVIES
Nieuw Wehlseweg 19 (bij)	Nieuw-Wehl	107	GM	Mariakapel	n.v.t.
Nieuw Wehlseweg 20	Nieuw-Wehl	358	CHW	Parochiehuis	Cultuurhistorisch waardevol
Nieuw Wehlseweg 20a	Nieuw-Wehl	300	CHW	School	Cultuurhistorisch waardevol
Nieuw Wehlseweg 22	Nieuw-Wehl	335	CHW	Onderwijzerswoning	Cultuurhistorisch waardevol
Oranjestraat 23	Wehl	329	Geen	School	Niet geselecteerd
Raphaëlstraat 1	Wehl	45	GM	Silogebouw	n.v.t.
Stationsstraat 30 en 30a	Wehl	4 en 15	RM	Stoomtimmerfabriek	n.v.t.
Stationsstraat 32	Wehl	418	Geen	Winkel-woonhuis met garage	Cultuurhistorisch waardevol

4. CULTUURHISTORISCH WAARDEVOLLE PANDEN

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 413
Adres: Didamseweg 9-11, 7011AK Wehl
Oorspronkelijke functie: boerderij
Opdrachtgever: W. Hoopereis en Cons.
Ontwerp- en bouwjaren: 1875
Architect: -
Datum: 11 oktober 2019

inleiding

In 1875 bouwte Willem Hoopereis en Cons. aan de Didamseweg een kleine T-huis boerderij. Dit gebouw werd in 1912 een stukje naar achteren uitgebreid en aan de rechter zijde kwam een aangebouwde werkplaats. Eigenaar destijds was timmerman Antonius Johannes Eijt. In 1923 bouwde men tegen de linker zijgevel een toegangsportaal en in 1934 werd de werkplaats verlengd. De laatste verbouwing vond plaats in 1997, deze bestond uit het aan de rechter zijde verbreden van de voormalige stalruimte. Eerder waren in het linker dakvlak twee dakkapellen geplaatst.

beschrijving

Op een in hoofdvorm L-vormige plattegrond opgetrokken verdiepingloze vrijstaande woning met werkplaats. Het bouwdeel aan de weg heeft een zadeldak, gedekt met gesmoorde muldenpannen, met aansluitend aan de achterzijde een afgewolfd schilddak. De aanbouwen hebben een plat dak. De gevels van het gebouw zijn uitgevoerd in schoon metselwerk, de gevelopeningen zijn voorzien van houten kozijnen en worden afgesloten met rollagen.

De asymmetrisch ingedeelde voorgevel wordt afgesloten met een eenvoudige strook uitragende koppen en een bakgoot op geprofileerde klossen. Het linker deel van de gevel dateert uit 1875 en is ingedeeld met centraal een dichtgemetselde voordeur, geflankeerd door twee gemoderniseerde schuifvensters. Het rechter deel heeft aan de linker zijde een bedrijfstoegang met dubbele glasdeuren onder een bovenlicht met roedeverdeling. Rechts daarvan vijf vensters met onder- en bovenramen met roedeverdeling en vaste kalven.

De rechter zijgevel van de werkplaats wordt afgesloten met een windveer en is asymmetrisch ingedeeld met op de begane grond rechts een bedrijfstoegang met dubbele glasdeuren en links een venster met een onder- en bovenraam met roedeverdeling. In de geveltop een venster met een raam met roedeverdeling.

De linker zijgevel van de woning wordt afgesloten met een overkragende windveer en is symmetrisch ingedeeld met op de begane grond een schuifvenster met roedeverdeling, afgesloten door een strek. In de geveltop een drieledig venster. Op de overgang tussen voor- en achterhuis is een verdiepingloos toegangsportaal met een plat dak aangebouwd met links een glasdeur en rechts een venster met onder- en bovenraam.

waardering

Didamseweg 9-11 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.2)

De woning met werkplaats is sociaal-economisch van belang als representatief voorbeeld van de ontwikkeling van kleinschalige ambachtelijke bedrijvigheid aan de Didamseweg.

architectuurhistorische waarde (II.6 en II.8)

Het pand is typologisch van belang vanwege de combinatie van een woning met aangebouwde werkplaats en vanwege de afleesbaarheid van de bouwgeschiedenis.

stedenbouwkundige waarden (III.2 en III.4)

Het pand is representatief voor de historische ontwikkeling van de bebouwing aan de Didamseweg en van bijzondere beeldbepalende betekenis voor het ruimtelijke beeld ter plaatse.

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 414
Adres: Doesburgseweg 5, 7031AN Wehl
Oorspronkelijke functie: woning met bedrijfsruimte
Opdrachtgever: W.G. Lucassen
Ontwerp- en bouwjaren: 1953
Architect: A.Th. J. Boss
Datum: 17 oktober 2019

inleiding

In 1953 ontwerpt de Duivense architect A.Th.J. Boss voor W.G. Lucassen aan de Doesburgseweg een woning met inpandige bedrijfsruimte in traditionalistische bouwstijl (Delftse School). De bedrijfsruimte was bestemd voor de opslag van benodigdheden en tentoonstellingsmateriaal van het Nederlandse Rundvee Stamboek (NRS) waarvoor Lucassen als inspecteur actief was. Het NRS verzorgde de inschrijvingen in het stamboek en stimuleerde met o.a. keuringen en tentoonstellingen de ontwikkeling en selectie van Nederlands melkvee.

beschrijving

Op een in hoofdvorm rechthoekige plattegrond opgetrokken vrijstaande woning met inpandige bedrijfsruimte. Het pand telt twee bouwlagen onder een overstekend zadeldak, gedekt met gesmoorde opnieuw verbeterde Hollandse pannen. Op de nok staan drie gemetselde schoorstenen met een betonnen dekplaat. De gevels van het gebouw zijn uitgevoerd in schoon metselwerk in klezorenverband met aan de onderzijde een trasraam in klinkers. De gevelopeningen zijn voorzien van houten kozijnen. Van de asymmetrisch ingedeelde voorgevel springt het linker deel een stukje terug. De dakvoet bestaat uit een zinken mastgoot op uitkragende klossen. Het linker deel is ingedeeld met op de begane grond een in het gevelvlak opgenomen groot venster onder een segmentboog met op de verdieping een venster met draairaam. Het rechter deel heeft links de entree, bestaande uit een hardhouten glasdeur met een omlijsting van prefab-beton. Rechts daarvan een klein venster en een bedrijfstoegang met dubbele strokendeuren onder een segmentboog. Op de verdieping twee kleine met ruitvormig glas-in-lood gevulde vensters en een kleine dakkapel die de dakvoet doorbreekt. De rechter zijgevel wordt afgesloten met een uitkragende windveer en is symmetrisch ingedeeld met op de begane grond vier kleine vensters en in de geveltop twee vensters. Deze vensters worden afgesloten met strekken. De linker zijgevel van de woning wordt afgesloten met een uitkragende windveer en is asymmetrisch ingedeeld met op de begane grond rechts een venster met een betonnen omkadering en op de verdieping links een venster afgesloten met een strek. Rechts daarvan een ruitvormig sierelement. De woning heeft rondom een tuin die aan de straat is afgezet met een heg.

waardering

Doesburgseweg 5 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.2 en I.4)

De woning met bedrijfsruimte is sociaal-economisch van belang vanwege de betekenis voor de vestiging en ontwikkeling van het Nederlandse Rundvee Stamboek en herinnert direct aan haar inspecteur W.G. Lucassen die in deze regio actief was.

architectuurhistorische waarde (II.1, II.2, II.3, II.5 en II.6)

Het pand is van belang vanwege de betekenis voor het oeuvre van architect A.Th. J. Boss, de hoogwaardige esthetische kwaliteit van het ontwerp en het materiaalgebruik en de zorgvuldige detaillering daarvan. De woning is verder van belang als representatief voorbeeld van het traditionalisme. In typologisch opzicht is het huis een voorbeeld van een vrijstaande woning met inpandige bedrijfsruimte.

stedenbouwkundige waarden (III.4)

Het pand is van bijzondere beeldbepalende betekenis voor het ruimtelijke beeld ter plaatse.

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 415
Adres: Grotestraat 1-3, 7031AE Wehl
Oorspronkelijke functie: woning met winkel en café
Opdrachtgever: -
Ontwerp- en bouwjaren: (kort voor)1954
Architect: -
Datum: 17 oktober 2019

inleiding

Ter plaatse van de in 1945 afgebrande cafe-winkel-bakkerij van de familie Manschot, werd in 1954 of kort daarvoor aan de Grotestraat een nieuw bedrijf gesticht dat een woning, een winkel en een café-restaurant met hotelaccommodatie omvatte. De nieuwbouw werd vormgegeven in traditionalistische bouwstijl (Delfse School).

beschrijving

Op een in hoofdvorm L-vormige plattegrond opgetrokken gebouw met twee bouwlagen. Opgebouwd uit twee bouwdelen; het deel aan de straat heeft een dwars geplaatst zadeldak, gedekt met oranje opnieuw verbeterde Hollandse pannen. Op de nok staan drie gemetselde schoorstenen. De achterbouw heeft een plat dak met omlopende dakschilden. De gevels van het gebouw zijn uitgevoerd in schoon metselwerk in kettingverband, de gevelopeningen zijn voorzien van houten kozijnen. De asymmetrisch ingedeelde voorgevel wordt afgesloten met een uitkragende geprofileerde bakgoot op klossen. Op de begane grond links van het midden in een met een segmentboog afgesloten portiek liggen de gescheiden toegangen tot de kamers op de verdieping, de winkel en het café. Links van deze toegang een brede etalage onder een segmentboog met een vierledig bovenlicht. Rechts van de toegang drie brede vensters onder segmentbogen met drieledige bovenlichten. Op de verdieping een vijftal vensters en boven de toegang twee smalle hoge vensters, gevuld met glas-in-lood en voorzien van smeedijzeren hekwerken. De linker en rechter zijgevel zijn vormgegeven als geschouderde tuitgevel. De rechter zijgevel heeft op de verdieping twee vensters en in de geveltop twee kleinere vensters. De linker zijgevel heeft op de begane grond een brede etalage onder een segmentboog met een vierledig bovenlicht. Op de verdieping een venster en in de geveltop twee kleinere vensters. De linker zijgevel van de achterbouw wordt afgesloten met een uitkragende geprofileerde bakgoot op klossen.

waardering

Grotestraat 1-3 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.2 en I.4)

Het gebouwencomplex is sociaal-economisch van belang vanwege de betekenis als ontspannings- en ontmoetingsruimte van de lokale bevolking en als verblijfsaccommodatie voor gasten en bezoekers van buiten de plaats.

architectuurhistorische waarde (II.2, II.3, II.5 en II.6)

Het pand is van belang vanwege de esthetische kwaliteit van het ontwerp en het materiaalgebruik en de zorgvuldige detaillering. Het gebouw is verder van belang als representatief plaatselijk voorbeeld van het traditionalisme. In typologisch opzicht is het complex van belang vanwege de oorspronkelijke combinatie van een aantal gebruiksfuncties.

stedenbouwkundige waarden (III.4)

Het pand is van bijzondere beeldbepalende betekenis voor het ruimtelijke beeld ter plaatse.

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 416
Adres: Keppelseweg 15, 7031AR Wehl
Oorspronkelijke functie: woning met schuur
Opdrachtgever: -
Ontwerp- en bouwjaren: (kort voor)1938
Architect: -
Datum: 17 oktober 2019

inleiding

Ter plaatse van een bestaand gebouw werd in 1938 of kort daarvoor op de hoek van de Keppelseweg en de Jonkheer de Bellefroidweg een nieuwe woning met daar achter een schuur gebouwd. De nieuwbouw werd vormgegeven in een sobere baksteenarchitectuur die representatief is voor het interbellum.

beschrijving

Op een in hoofdvorm rechthoekige plattegrond opgetrokken huis dat één bouwlaag met daar boven een zolder onder een zadeldak telt. Dit dak is gedekt met gesmoorde opnieuw verbeterde Hollandse pannen. Aan de achterzijde is het huis met een tussenlid verbonden met een schuur. Deze schuur heeft een rechthoekige plattegrond en een zadeldak. Het schuurdak is gedekt met gesmoorde verbeterde Hollandse pannen.

De gevels van de woning en de schuur zijn opgetrokken in schoon metselwerk. De vensters zijn boven en onder afgesloten met rollagen.

De voorgevel is ingedeeld met op de begane grond aan de linker zijde een drieledig venster met bovenlichten en rechts daarvan de voordeur onder een luifel die rust op houten consoles. Op de verdieping twee vensters en in de geveltop een ruitvormig venster. De voor- en de achtergevel zijn langs de dakvlakken afgewerkt met een licht uitkragende rollaag. In de toppen is siermetselwerk in een geometrisch patroon aangebracht.

De rechter zijgevel wordt afgesloten met een uitkragende en omlopende uitgetimmerde goot. De gevel heeft aan de voorzijde een hoog geplaatst venster en aan de achterzijde een tweeledig venster met bovenlichten. In het dakschild staat centraal een dakkapel met een plat dak.

De straatgevel van de schuur is ingedeeld met twee vensters en in de geveltop een luik. In de zijgevel is een dubbele bedrijfsdeur aangebracht.

waardering

Keppelseweg 15 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

architectuurhistorische waarde (II.2, II.3, II.5 en II.6)

Het pand is van belang vanwege de esthetische kwaliteit van het ontwerp, het materiaalgebruik en de verzorgde detaillering. Het gebouw is verder van belang als representatief plaatselijk voorbeeld van een eenvoudige en sober vormgegeven woning. In typologisch opzicht is het complex van belang vanwege de oorspronkelijke combinatie van een woning met aangebouwde schuur.

stedenbouwkundige waarden (III.4)

Het pand is van bijzondere beeldbepalende betekenis voor het ruimtelijke beeld ter plaatse.

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 359
Adres: Keppelseweg 20, 7031AS Wehl
Oorspronkelijke functie: boerderij
Opdrachtgever: -
Ontwerp- en bouwjaren: (kort voor)1877
Architect: -
Datum: 17 oktober 2019

inleiding

Op een nog onbebouwde locatie werd in 1877 of kort daarvoor aan de Keppelseweg een nieuwe boerderij gebouwd. Opdrachtgever was Johanna Bles en cons., weduwe van T. Stokman. De nieuwbouw werd vormgegeven in een bouwstijl die verwant is aan de neo-renaissance.

beschrijving

Vrijstaande T-huis boerderij, opgebouwd uit een woongedeelte aan de straatzijde met daar achter een smaller bedrijfs gedeelte. De gevels zijn opgetrokken in schoon metselwerk. Het woongedeelte telt één volledige bouwlaag onder een dwarsgeplaatst zadeldak met wolfeinden. Het dak is gedekt met gesmoorde opnieuw verbeterde Hollandse pannen. De gevels hebben een gepleisterde plint, de voorgevel wordt afgesloten met een geprofileerde omlopende kroonlijst. De zijgevels zijn voorzien van een overstek met windveren. De voor- en de zijgevels zijn symmetrisch ingedeeld met op de begane grond en in de geveltoppen vensters met stolpramen, een vast kalf en bovenramen. De vensters op de begane grond worden afgesloten met rondbogen. De gevels zijn gedecoreerd met banden, blokken, siermetselwerk in de boogtrommels en een gestileerde hoekketting in gele verblendstenen. Het dak van het bedrijfs gedeelte heeft aan de achterzijde een wolfeind. Tegen de rechter zijgevel is in 1957 een aanbouw geplaatst. De linker zijgevel wordt afgesloten met een zinken mastgoot. De voormalige dwarsdeel is toegankelijk via dubbele bedrijfsdeuren met een klein ruitvormig venster onder een segmentboog.

waardering

Keppelseweg 20 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.2)

Het pand is van belang vanwege de directe verwijzing naar de agrarische ontwikkeling van het dorp Wehl.

architectuurhistorische waarde (II.2, II.3, II.5 en II.6)

Het pand is van belang vanwege de esthetische kwaliteit van het ontwerp, het materiaalgebruik en de verzorgde detaillering en decoratie daarvan in een bouwstijl verwant aan de neo-renaissance. Het gebouw is verder typologisch van belang als zeldzaam plaatselijk voorbeeld van een T-huis boerderij met een dwarsdeel.

stedenbouwkundige waarden (III.4)

Het pand is van bijzondere beeldbepalende betekenis voor het ruimtelijke beeld ter plaatse.

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 417
Adres: Keppelseweg 24, 7031AS Wehl
Oorspronkelijke functie: kruisgebouw
Opdrachtgever: -
Ontwerp- en bouwjaren: (kort voor)1953
Architect: -
Datum: 17 oktober 2019

inleiding

Op een van een groter perceel afgesplitst stuk grond aan de straat werd in 1953 of kort daarvoor aan de Keppelseweg een nieuwe kruisgebouw opgericht. Opdrachtgever was Vereniging 'Het Wit-Gele Kruis', Vereniging voor volksgezondheid en ziekenverpleging. De Wit-Gele Kruisvereniging richtte zich op wijkzorg op rooms-katholieke grondslag. De kerntaken bestonden uit het bevorderen van de hygiëne, het bestrijden van epidemieën en het verlenen van kraamhulp en gezinszorg. Het gebouw werd vormgegeven in een sobere traditionalistische bouwstijl.

beschrijving

Vrijstaand gebouw, in schoon metselwerk opgetrokken op een L-vormige plattegrond. Het rechter deel van het gebouw telt twee bouwlagen onder een zadeldak, het linker deel één bouwlaag onder een zadeldak. Aan de rechter zijde is later een berging aangebouwd. De daken zijn gedekt met gesmoorde opnieuw verbeterde Hollandse pannen. Op het achterste dakschild van het linker deel staat een asymmetrische gemetselde schoorsteen, bekroond door een dunne uitkragende betonplaat ondersteund door een betonnen bol. De dakvoeten hebben een overstek bestaande uit een zinken mastgoot op geprofileerde klossen.

De vensters in voor- en zijgevel worden afgesloten door strekken. Het rechter deel van de voorgevel wordt afgesloten door het overstekende dak en heeft drie vensterassen met op de begane grond een in 1992 aangebrachte uitgebouwde ingangspartij. Boven deze ingang is met gekleurde dubbel hardgebakken tegels het beeldmerk van het Wit-Gele kruis aangebracht. In het linker deel van de voorgevel zijn drie vensters met stolpramen geplaatst.

waardering

Keppelseweg 24 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.2 en I.4)

Het pand is van belang vanwege de plaatselijke herinneringswaarde aan de voormalige functie als kruisgebouw van het Wit-Gele Kruis voor het overwegend katholieke dorp Wehl. Het pand herinnert op tastbare wijze aan de ontwikkeling van Kruisverenigingen, in het bijzonder van het Wit-Gele Kruis en aan de toenemende aandacht voor wijkzorg en hygiëne in de loop van de 20^e eeuw.

architectuurhistorische waarde (II.5, II.6 en II.8)

Het pand is een typologisch representatief en herkenbaar voorbeeld van een sober vormgegeven kruisgebouw in traditionalistische bouwstijl.

stedenbouwkundige waarden (III.4)

Het pand is van bijzondere beeldbepalende betekenis voor het ruimtelijke beeld ter plaatse.

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 296
Adres: Nieuw Wehlseweg 14, 7031HW Nieuw-Wehl
Oorspronkelijke functie: Zusterhuis en R.K. meisjesschool
Opdrachtgever: Bestuur Maria Parochie Wehl
Ontwerp- en bouwjaren: 1932, 1933 en ca. 1950-1956
Architect: C. Hardeman (1933), H. Clerx (1956)
Datum: 10 oktober 2019

inleiding

Op initiatief van pastoor Henricus van Ooijen werd in 1932 nabij de R.K. kerk en pastorie een tweeklassige R.K. meisjesschool gebouwd. Van Ooijen liet het onderwijs verzorgen door de zusters van de congregatie van Julie Postel uit Zevenaar. Een jaar later werd er voor hen een zusterhuis gebouwd naast de school, waar de eerste zusters in januari 1934 hun intrek namen. Het ontwerp van het klooster was van de hand van de katholieke architect C. Hardeman uit Oldenzaal. Het gebouw bestond uit een U-vormig bouwdeel aan de voorzijde, met rechtsachter een aangebouwde vleugel van oorspronkelijk twee bouwlagen.

In de jaren '50 van de vorige eeuw werd het zusterhuis aan de achterzijde flink uitgebreid met onder andere een recreatiezaal (1953) en een spoelplaats (1954). In 1956 verrees linksachter naar ontwerp van architect H. Clerx een uitbreiding van het klooster in de vorm van een nieuw zustergebouw van twee bouwlagen. Op de verdieping was hier een slaapzaal voor de zusters ondergebracht. De vleugel rechtsachter is in deze periode verbreed en verhoogd met een verdieping.

Naast het geven van onderwijs in Nieuw-Wehl op de kleuterschool en meisjesschool, zijn de zusters van Julie Postel ook actief geweest in de zorg voor ouderen. In 1963 werd het internaat opgeheven en richtten de zusters zich op de verzorging van geestelijk gehandicapte kinderen. Het zusterhuis ging vervolgens over naar de St. Jozefstichting (Samivoz) uit Den Bosch en kreeg de naam Fatima. De tendens tot uitbreiding en modernisering van het complex aan de achterzijde en aan het binnenterrein zette in de jaren '60 door met de bouw van een dienstkeuken met toiletten (1963), een wasserij, trafo en naaikamer en een eetzaal (1964) en het veranderen van een bestaande rijwielberging in een speelzaal met toiletten (1965). In 1968 werd de voorgevel voorzien van een balkon. Rond 1970 vertrokken de zusters van Julie Postel uit Nieuw-Wehl. Sindsdien is het terrein van Fatima (nu Elver) enorm in omvang toegenomen en schakelde men voor bewoners met een verstandelijke beperking over op losse wooneenheden in paviljoenbouw, aparte dienstgebouwen en uitgebreide voorzieningen.

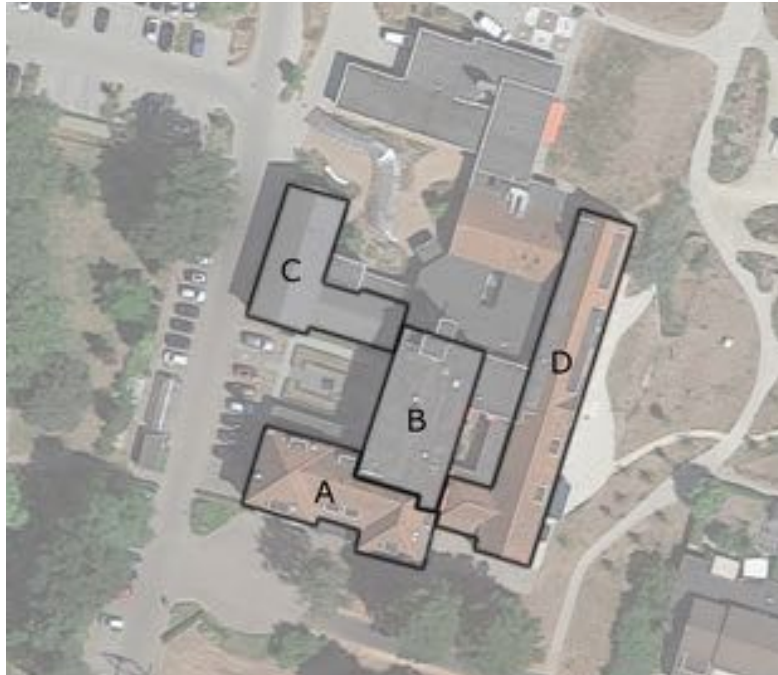
De R.K. meisjesschool werd in 1949 en 1953 aan de voorzijde verlengd en aan de achterzijde uitgebreid met extra klaslokalen. Na het samenvoegen van de R.K. jongens- en meisjesschool in 1961, verloor het gebouw in 1967 haar functie door de nieuwbouw van basisschool De Hoeksteen.

beschrijving

Voormalig zusterhuis of -klooster, bestaande uit een U-vormig bouwvolume aan de voorzijde uit 1933 (A), met een aangebouwde vleugel rechtsachter (B) dat met een tussenlid verbonden is met een vleugel linksachter uit 1956 (C). Tussen deze bouwdelen ligt een aan drie zijden ingesloten binnenterrein. Aan de rechterkant staat het zusterhuis via een tussenlid in verbinding met de voormalige R.K. meisjesschool uit 1932, uitgebreid in 1949 en 1953 (D).

A. U-vormig bouwvolume van twee bouwlagen onder een met rode opnieuw verbeterde Hollandse pannen gedekt schilddak. In het dakschild linksachter staat een forse gemetselde schoorsteen. Gevels opgetrokken in schoon metselwerk in halfsteens verband, plintzone afgesloten met een rollaag. Gevelindeling is grotendeels oorspronkelijk, met rondom rechthoekige, houten vensters onder doorlopende rollagen en met bakstenen lekdorpels. De voorgevel is voorzien van hoekrisalieten, beiden met een terugliggende entree onder getrappt uitkragende rondbogen. Voor de deuren ligt een bakstenen stoep met een enkele trede.

B. Rechts tegen de achtergevel van het U-vormige bouwvolume staat haaks een vleugel van drie bouwlagen onder een plat dak. Gevels opgetrokken in schoon metselwerk in halfsteens verband.

Op regelmatige afstand van elkaar zijn rechthoekige, houten vensters geplaatst met bakstenen lekdorpels en afgesloten met een doorlopende rollaag.

C. Vleugel op een rechthoekige plattegrond van twee bouwlagen onder een flauw hellend zadeldak met overstek. Gevels opgetrokken in schoon metselwerk in halfsteens verband. In de zuid- en noordgevel is een groot verdiept muurvlak aangebracht, beëindigd met een overhoekse muizentand. De noordgevel is op de begane grond voorzien van twee grote gekoppelde vensters, aan de bovenzijde afgesloten met een doorlopende betonnen latei. Op de verdieping centraal een klein venster met aan weerszijden wenkbrauwvormige decoratie in beton. De westgevel is asymmetrisch ingedeeld, met rechts van het midden op de begane grond een toegangsdeur met bovenlicht en zijlichten, voorzien van een kader van beton. Links van de deur drie houten zesruits vensters, rechts twee smalle tweeruits vensters. Op de verdieping elf kleine vensters ter plaatse van de voormalige slaapcellen van de zusters. Het gebouw is met een tussenlid met houten vierruits vensters verbonden met de hogere vleugel van drie bouwlagen.

D. Voormalige R.K. meisjesschool, gebouwd op een rechthoekige langgerekte plattegrond, van één bouwlaag onder een met rode verbeterde Hollandse pannen gedekt zadeldak. Gevels van het gedeelte uit 1932 opgetrokken in roodbruine baksteen, de uitbreidingen zijn opgetrokken in geelbruine steen op een trasraam. Onder de dakrand is in de langsegevel een doorlopende rollaag aangebracht. De gevels bevatten op de begane grond rechthoekige houten vensters met keramische (voorzijde) en bakstenen (achterzijde) lekdorpels. Noord- en zuidgevel zijn uitgevoerd als geschouderde puntgevel met vlechtingen, met in de top van de noordgevel een rond venster, aan de zuidzijde een rondboogvormige spaarnis met betonnen onderdorpel.

waardering

Nieuw Wehlseweg 14 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische-, architectuurhistorische- en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.1, I.2 en I.4)

Het complex is van belang vanwege de tastbare herinnering aan de komst van de zusters van Julie Postel naar Nieuw-Wehl. Zij hebben zich ruim 35 jaar lang ingezet voor het lokale R.K. onderwijs, de zorg voor ouderen en uiteindelijk de zorg voor geestelijk gehandicapte kinderen. De opeenvolgende uitbreidingen van het complex in de jaren '50 en '60 van de vorige eeuw geven blijk van een enorme groei van de congregatie in die periode. De R.K. meisjesschool is van belang vanwege de directe verwijzing naar de ontwikkeling van het (confessionele) lager onderwijs in Nieuw-Wehl in de 20^e eeuw.

architectuurhistorische waarde (II.1, II.3, II.5, II.6 en II.8)

Het complex is van belang vanwege de relatief gaaf bewaard gebleven hoofdvolumes uit 1932 en 1933 en als typologisch herkenbaar voorbeeld van een meisjesschool met zusterhuis gebouwd in traditionalistische stijl. De vleugel uit 1956 is een gaaf bewaard voorbeeld van een zustergebouw uit de wederopbouwperiode in shake-hands architectuur. Het complex is tevens van belang vanwege de afleesbaarheid van de bouwgeschiedenis. Het zusterhuis en de vleugel uit 1956 zijn daarnaast van waarde als onderdeel van de oeuvres van respectievelijk de met name in Oost-Nederland bekende architect C. Hardeman en de regionaal bekende architect H. Clerx.

stedenbouwkundige waarde (III.2, III.3 en II.5)

Vanwege de situering op een ruim perceel, terugliggend t.o.v. de rooilijn in de kern van Nieuw-Wehl, is het pand van beeldbepalende betekenis voor het dorp. De voormalige R.K. meisjesschool vormt samen met het voormalige zusterhuis een belangrijk historisch gegroeid en in de loop der tijd uitgebreid ensemble. In breder verband maakt het complex onderdeel uit van het in de eerste helft van de 20^e eeuw aan de Nieuw Wehlseweg ontstane bebouwingslint van aan de R.K. kerk gelieerde gebouwen.

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 366
Adres: Nieuw Wehlseweg 14K, 7031HW Nieuw-Wehl
Oorspronkelijke functie: Smederij
Opdrachtgever: G. Simons
Ontwerp- en bouwjaren: 1925
Architect: -
Datum: 9 oktober 2019

inleiding

Het kerkdorp 'Achterwehl' ontwikkelde zich na 1900 met de bouw van een openbare lagere school (later R.K. jongensschool) met onderwijzerswoning in 1914 en de R.K. kerk met pastorie in 1925. Op 14 maart 1925, drie dagen voor de inwijding van de kerk, vroeg smid Gerardus Simons vergunning aan voor de bouw van een smederij naast zijn woning. De smidse kwam een stuk ten oosten van de kerk te staan, nabij de korenmolen 'Bernadette'. Later is tegen de noordgevel van de smederij een loods gebouwd. Waarschijnlijk is deze kort na de Tweede Wereldoorlog tot stand gekomen.

beschrijving

Op een rechthoekige plattegrond gebouwde smederij van één bouwlaag en een zolder onder een met rode muldenpannen gedekt mansardedak. De gevels zijn opgetrokken in roodbruine baksteen in kruisverband. De voorgevel is op de begane grond voorzien van brede houten schuifdeuren die afgehangen zijn aan een rail. Op zolderniveau bevindt zich een gevelopening met een op duimgehengen afgehangen houten luik. Daarboven twee ronde vensters met rollaag, voorzien van kruisvormige ijzeren roeden. De linker zijgevel is voorzien van drie vensters met gietijzeren ramen, afgesloten door segmentbogen en bakstenen onderdorpels. In de rechter zijgevel zit eenzelfde venster. Links in de linker zijgevel een opgeklampte houten deur onder een segmentboog, draaiend op duimgehengen.

Tegen de rechter zijgevel staat een aangebouwde loods op een rechthoekige plattegrond van één bouwlaag onder een flauw hellend zadeldak. De voorgevel bestaat uit een gemetselde borstwering met daarboven grote gekoppelde vensters met stalen ramen. Centraal is een brede bedrijfstoegang aangebracht in een groot houten kozijn met rechts een houten loopdeur met bovenlicht.

waardering

Nieuw Wehlseweg 14 K is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische-, architectuurhistorische- en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.2 en I.4)

De smederij met aangebouwde loods is van belang vanwege de tastbare herinnering aan de kleinschalige bedrijvigheid die tot ontwikkeling kwam na de vorming van de dorpskern van 'Achterwehl' (Nieuw-Wehl) in het eerste kwart van de 20^e eeuw.

architectuurhistorische waarde (II.3, II.5, II.6 en II.8)

Het complex is een representatief voorbeeld van een op traditionele wijze gebouwde smederij uit het eerste kwart van de 20^e eeuw met naoorlogse uitbreiding. Van belang vanwege de bewaard gebleven gevelindeling, de detaillering, het materiaalgebruik en de afleesbaarheid van de bouwgeschiedenis.

stedenbouwkundige waarde (III.2, III.5 en III.6)

De smederij met aangebouwde loods is beeldbepalend vanwege de vormgeving en de situering op een ruim perceel aan de rand van het dorp.

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 358
Adres: Nieuw Wehlseweg 20, 7031HW Nieuw-Wehl
Oorspronkelijke functie: Parochiehuis
Opdrachtgever: Maria Stichting Nieuw-Wehl
Ontwerp- en bouwjaren: 1934
Architect: J.M. Rosmüller
Datum: 8 oktober 2019

inleiding

Het kerkdorp 'Achterwehl', later Nieuw-Wehl, kreeg na 1900 vorm met de bouw van een openbare lagere school met onderwijzerswoning in 1914 en de R.K. kerk met pastorie in 1925. Op 21 juni 1934 kreeg de Maria Stichting te Nieuw-Wehl vergunning voor het bouwen van een 'zaal met conciërge woning' direct ten westen van de kerk. Dit parochiehuis werd ontworpen door bouwkundige en wethouder in Wehl, J.M. Rosmüller, maar werd uiteindelijk in gewijzigde vorm uitgevoerd. Na de bouw werd in het parochiehuis tevens een kleuterschool gevestigd. Het gebouw is later voorzien van een éénlaagse aanbouw aan de achterzijde en een nieuwe entree, links in de rechter zijgevel.

beschrijving

Vrijstaand voormalig parochiehuis, gebouwd op een rechthoekige plattegrond met één bouwlaag en een zolder onder een met rode opnieuw verbeterde Hollandse pannen gedekt zadeldak. In schoon metselwerk opgetrokken gevels met houten vensters onder rollagen en met bakstenen lekdorpels. De voorgevel is een symmetrisch ingedeelde, geschouderde puntgevel met op de nok een kruis. Centraal op de begane grond de voormalige hoofdentree onder een rondboog (invulling vernieuwd), met aan weerszijden brede gekoppelde vensters met bovenlichten. Op de zolderverdieping centraal een deur naar een betonnen balkon, afgezet met en stalen buishek. Aan weerszijden twee vensters. In de top een spitsboogvormige nis met betonnen sluitsteen en dorpel. Onder de dakrand is (omlopend) een rollaag aangebracht. Beide zijgevels zijn aan de voorzijde uitgebouwd, en voorzien van regelmatig geplaatste vensters met tweeruits bovenlicht. Oorspronkelijk hadden al deze vensters middenstijlen. Links in de linker zijgevel is een deur geplaatst. De achtergevel is uitgevoerd als puntgevel met centraal een rookkanaal en aan weerszijden smalle vensters met ladderramen.

waardering

Nieuw Wehlseweg 20 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische-, architectuurhistorische- en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.1 en I.4)

Het voormalige parochiehuis is van belang vanwege de directe verwijzing naar de ontwikkeling van het Rooms-Katholieke kerkdorp Nieuw-Wehl en het ontstaan van een enclave van op en rond de katholieke kerk georiënteerde scholen en dienstgebouwen.

architectuurhistorische waarde (II.1, II.3, II.5, II.6 en II.8)

Het pand is een representatief voorbeeld van een parochiehuis in sobere baksteenarchitectuur en is van belang vanwege de hoofdvorm, de grotendeels oorspronkelijke vensterindeling en detaillering. Het parochiehuis vormt een waardevol onderdeel van het oeuvre van de lokaal bekende bouwkundige en wethouder J.M. Rosmüller.

stedenbouwkundige waarde (III.2, III.3 en III.5)

Vanwege de situering op een ruim perceel, terugliggend t.o.v. de rooilijn en midden in de kern van Nieuw-Wehl, is het pand van beeldbepalende betekenis voor het dorp. Het voormalige parochiehuis vormt een belangrijk historisch ensemble met de naastgelegen R.K. kerk en de naastgelegen openbare lagere school, later R.K. jongensschool. In breder verband maakt het parochiehuis onderdeel uit van het in de eerste helft van de 20e eeuw aan de Nieuw Wehlseweg ontstane bebouwingslint van aan de R.K. kerk gelieerde gebouwen.

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 300
Adres: Nieuw Wehlseweg 20a, 7031HW Nieuw-Wehl
Oorspronkelijke functie: Openbare lagere school
Opdrachtgever: Gemeente Wehl
Ontwerp- en bouwjaren: 1914
Architect: H.J.L. Ovink & Zoon
Datum: 8 oktober 2019

inleiding

De buurtschap 'Achterwehl' bestond voor 1900 uit enkele verspreid gelegen boerderijen en de in 1861 gebouwde korenmolen Bernadette. De bewoners waren voor voorzieningen als scholen aangewezen op het dorp Wehl. In het begin van de 20^e eeuw ontstond in de buurtschap geleidelijk behoefte aan eigen voorzieningen. In 1914 werd vergunning verleend en gestart met de bouw van een tweeklassige openbare lagere school met onderwijzerswoning aan een kruispunt van wegen, op de hoek van de huidige Nieuwe Kerkweg en Nieuw-Wehlseweg. Het architectenbureau van H.J.L. (Jan) Ovink & Zoon maakte het ontwerp. In januari 1915 was het schoolgebouw voltooid en werd Mathijs Hendrickx uit Gemert benoemd tot eerste schoolhoofd. De groei van het dorp en het aantal leerlingen maakte een uitbreiding van de school noodzakelijk. Kort voor 1929 werd het schoolgebouw aan de zuidzijde uitgebreid met een extra klaslokaal. Na de bouw van de R.K. meisjesschool in 1932, werd de openbare lagere school (inmiddels een gemengde R.K. school) in gebruik genomen als R.K. jongensschool. Deze school werd uiteindelijk in 1961 opgeheven en in 1967 werd een nieuwe basisschool gerealiseerd: De Hoeksteen. Het pand is daarna in gebruik genomen door de Stichting Fatima, later Elver, waarna in 2002 een verbouwing volgde. Deze had hoofdzakelijk betrekking op het wijzigen van de indeling van het interieur.

beschrijving

Vrijstaand voormalig schoolgebouw van één bouwlaag onder een met gesmoorde muldenpannen gedekt (asymmetrisch) zadeldak. Gevels opgetrokken in roodbruine baksteen in kruisverband, met toepassing van oranje verblendsteen in de top van de achtergevel en oranje (1914) en gele (uitbreiding) in de rondlopende banden. Twee dichtgezette vensteropeningen onder strekken op de begane grond in de voorgevel, in de top een luikopening. Links de teruggeplaatste entreepartij (deuren vernieuwd). Drie keer drie grote vensters onder strekken in de rechter zijgevel ter plaatse van de voormalige klaslokalen. Vensters uitgevoerd met vaste onderramen en naar binnen kleppende bovenramen met roedeverdeling. De achtergevel bevat rechts de deuropening van de voormalige achterdeur. De linker zijgevel is beperkt zichtbaar, de vensterindeling (smalle kleine en brede grotere vensters) van het deel van de gevel uit 1914 is hier nog intact.

waardering

Nieuw Wehlseweg 20a is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische-, architectuurhistorische- en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.1 en I.4)

Het voormalige schoolgebouw is van belang vanwege de directe verwijzing naar de ontwikkeling van het lager onderwijs in 'Achterwehl' in de eerste helft van de 20^e eeuw en de vestiging van een openbare lagere school in wat later de kern van het dorp zou worden.

architectuurhistorische waarde (II.1, II.3, II.5, II.6 en II.8)

Het pand is een representatief voorbeeld van een dorpschool uit het begin van de 20^e eeuw. Van belang vanwege de historische gelaagdheid en de grotendeels oorspronkelijke vensterindeling en detaillering. De school vormt een waardevol onderdeel van het oeuvre van het regionaal zeer bekende architectenbureau van H.J.L. (Jan) Ovink & Zoon.

stedenbouwkundige waarde (III.2, III.3 en III.5)

Vanwege de situering, terugliggend t.o.v. de rooilijn en nabij het kruispunt in de kern van Nieuw-Wehl, is het pand van beeldbepalende betekenis voor het lokale straatbeeld. De voormalige school vormt een belangrijk historisch ensemble met de naastgelegen, voormalige onderwijzerswoning. De bouw van deze panden in 1914 markeert de start van de historisch-ruimtelijke ontwikkeling van het dorp 'Achterwehl'. In breder verband maakt de school onderdeel uit van het in de eerste helft van de 20e eeuw aan de Nieuw Wehlseweg ontstane bebouwingslint van aan de R.K. kerk gelieerde gebouwen.

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 335
Adres: Nieuw Wehlseweg 22, 7031 HW Nieuw-Wehl
Oorspronkelijke functie: Onderwijzerswoning
Opdrachtgever: Gemeente Wehl
Ontwerp- en bouwjaren: 1914
Architect: H.J.L. Ovink & Zoon
Datum: 8 oktober 2019

inleiding

De buurtschap 'Achterwehl' bestond voor 1900 uit enkele verspreid gelegen boerderijen en de in 1861 gebouwde korenmolen Bernadette. De bewoners waren voor voorzieningen als scholen aangewezen op het dorp Wehl. In het begin van de 20^e eeuw ontstond in de buurtschap geleidelijk behoefte aan eigen voorzieningen. In 1914 werd vergunning verleend en gestart met de bouw van een openbare lagere school met onderwijzerswoning aan een kruispunt van wegen, op de hoek van de huidige Nieuwe Kerkweg en Nieuw-Wehlseweg. Het architectenbureau van H.J.L. (Jan) Ovink & Zoon maakte het ontwerp. In januari 1915 waren de gebouwen voltooid. Mathijs Hendrickx uit Gemert werd benoemd tot eerste schoolhoofd en betrok met zijn gezin de woning. Met de ingebruikname van de school en de onderwijzerswoning werd de eerste aanzet gegeven tot de vorming van het dorp Nieuw-Wehl. In 2006 is de oorspronkelijke aanbouw aan de achterzijde verbreed en grotendeels vernieuwd in historiserende stijl.

beschrijving

Vrijstaande voormalige onderwijzerswoning van één bouwlaag en een zolder onder een met gesmoorde muldenpannen afgewolfd zadeldak. Gevels opgetrokken in machinale baksteen in kruisverband. Siermetselwerk met dubbele tandlijst onder de dakrand en siermetselwerk in de boogvelden boven de vensters. Onder de dakrand, boven de ontlastingsbogen, in de boogvelden en in de onderdorpels van de vensters is gele verblendsteen toegepast. Ter hoogte van de wisseldorpels van de vensters is een rollaag aangebracht. De dakgoot wordt ondersteund door geprofileerde houten consoles. Vensters met luiken op de begane grond in de vorm van T-schuifvensters onder strekken, waarvan de bovenramen zijn voorzien van een roedeverdeling. Vensters op de verdieping in de kopgevels onder rondbogen en rollagen. De voorgevel is symmetrisch ingedeeld met centraal de voordeur in een portiek die afgesloten is met een rondboog. Grote gemetselde dakkapel ('Vlaamse gevel'), afgedekt met een afgewolfd zadeldakje met piron.

waardering

Nieuw Wehlseweg 22 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische-, architectuurhistorische- en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.1 en I.4)

De voormalige onderwijzerswoning is van belang vanwege de indirecte verwijzing naar de ontwikkeling van het lager onderwijs in 'Achterwehl' in het begin van de 20^e eeuw en de vestiging van een openbare lagere school in wat later de kern van Nieuw-Wehl zou worden.

architectuurhistorische waarde (II.1, II.2, II.3, II.5 en II.6)

Het pand is een representatief voorbeeld van een onderwijzerswoning uit het begin van de 20^e eeuw. Van belang vanwege de gaaf bewaarde voorgevel en zijgevels met oorspronkelijke vensterindeling, vanwege de detaillering en vanwege de esthetische kwaliteiten van het ontwerp. Tevens een waardevol onderdeel van het oeuvre van het regionaal zeer bekende architectenbureau van H.J.L. (Jan) Ovink & Zoon.

stedenbouwkundige waarde (III.2 en III.5)

Vanwege de situering aan het kruispunt in de kern van Nieuw-Wehl, is het pand van beeldbepalende betekenis voor het straatbeeld. De voormalige onderwijzerswoning vormt een belangrijk historisch ensemble met de naastgelegen voormalige openbare lagere school. De bouw van deze panden markeert de start van de historisch-ruimtelijke ontwikkeling van het dorp.

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 279
Adres: Nieuwe Kerkweg 61 X, 7031 HJ Nieuw-Wehl
Oorspronkelijke functie: transformatorhuisje
Opdrachtgever: PGEM
Ontwerp- en bouwjaren: ca. 1935
Architect: -
Datum: 8 oktober 2019

inleiding

Na de oprichting in 1915 verzorgde de Provinciale Geldersche Electriciteits Maatschappij (PGEM) op grote schaal de elektriciteitsleverantie in Gelderland. In 1931 werd Nieuw-Wehl aangesloten op het Provinciaal elektriciteitsnet. Ter verbetering en uitbreiding van het bestaande laagspanningsnet bouwde de NV Provinciale Geldersche Electriciteits Maatschappij kort daarna aan de Nieuwe Kerkweg in Nieuw-Wehl een transformatorhuisje.

beschrijving

Zorgvuldig vormgegeven trafohuisje, waarschijnlijk naar een standaardontwerp gebouwd. Pand op een rechthoekige plattegrond op een iets uitkragende gemetselde plint en afgedekt met een plat dak. De gevels zijn opgetrokken in roodbruine baksteen in halfsteensverband. Onder de dakrand en halverwege de gevel zijn rondlopende rollagen aangebracht. Het bovenste deel van de gevel kraagt iets uit. Boven in de gevel zijn rondom ventilatieopeningen uitgespaard die afgedekt zijn met een plaatstalen regenkapje. Voor de deuren ligt een enkele trede in gele baksteen.

De voorgevel is asymmetrisch ingedeeld met centraal een stalen toegangsdeur naar de hoogspanningsruimte, draaiend op gehengelen in een stalen kozijn. Boven de deur zijn vier keramische tegels met daarop de tekst 'PROVINCIALE ELECTRICITEITSWERKEN' ingemetseld. Rechts van de deur is een stalen luik geplaatst naar een olieschakelaar, draaiend op duimgehengelen. De rechter zijgevel bevat links een houten opgeklampte toegangsdeur naar de laagspanningsruimte, draaiend op zware duimgehengelen. Boven de deur en in de achtergevel is een smalle lichtopening met glazen bouwstenen aangebracht. De linker zijgevel is blind.

waardering

Nieuwe Kerkweg 61 X is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische-, architectuurhistorische- en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.2)

Het transformatorhuisje is van belang als uitdrukking van de groei en de ontwikkeling van het Provinciale elektriciteitsnet.

architectuurhistorische waarde (II.1, II.2, II.3, II.5, II.6 en II.7.)

Het transformatorhuisje is van belang als gaaf bewaard voorbeeld van een standaardontwerp van de PGEM uit het tweede kwart van de 20^e eeuw. Het pand is van architectuurhistorisch belang vanwege de esthetische kwaliteiten van het ontwerp, de detaillering en het materiaalgebruik.

stedenbouwkundige waarde (III.2)

Het transformatorhuisje vervult vanwege de vormgeving en situering aan de straat een positieve rol in het straatbeeld van de Nieuwe Kerkweg.

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 418
Adres: Stationsstraat 32, 7031BR Wehl
Oorspronkelijke functie: woning, garage, rijwielstalling en winkel
Opdrachtgever: A.J. Damen
Ontwerp- en bouwjaren: 1950
Architect: A. Th. J. Boss
Datum: 22 oktober 2019

inleiding

Op een locatie bij het station gaf A.J. Damen in 1950 opdracht voor de bouw van een woning met garagebedrijf. Dit deel van het dorp was destijds nog vrijwel onbebouwd. De gebouwen werden door architect A. Th. J. Boss uit Duiven ontworpen in een sobere traditionalistische bouwstijl (Delftse School). In 1959 werd het complex uitgebreid met een vleugel aan de straat waarin een winkel, garages en een grote rijwielstalling ondergebracht werden. Bij een verbouwing in 1962 werd dit deel verder uitgebreid met extra stallingsruimte op de hoek van de straat en in 1967 bouwde men tegen de achtergevel extra magazijnruimte en een kantoor.

beschrijving

Gebouwencomplex opgebouwd uit een woning aan de voorzijde, een met een tussenlid daarmee verbonden garage aan de achterzijde en een vleugel aan de straat waarin o.a. de rijwielstalling ondergebracht was.

De in schoon metselwerk opgetrokken woning is gebouwd op een rechthoekige plattegrond en telt twee bouwlagen onder een zadeldak. Het dak is gedekt met rode opnieuw verbeterde Hollandse pannen. De zijgevels zijn vormgegeven als geschouderde tuitgevels, eindigend met een schoorsteen. De asymmetrisch ingedeelde voorgevel wordt afgesloten met een geprofileerde goot op klossen. Op de begane grond markeert links van de voordeur een erker de plaats van de voormalige winkel.

De garage is gebouwd op een rechthoekige plattegrond. Dit deel heeft geschouderde eindgevels en aan de straatzijde is een grote bedrijfsdeur aangebracht. Het dak is gedekt met mastiek. De vleugel aan de straat heeft een rechthoekige plattegrond en een flauw hellend zadeldak, rondom met een overstek op klossen en gedekt met mastiek. De voorgevel is ingedeeld met grote gevelopeningen waarin later gaspuilen en een toegangsportaal zijn aangebracht.

waardering

Stationsstraat 34 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.2 en I.4)

Het pand is van belang vanwege de plaatselijke herinneringswaarde aan de voormalige functie als garage en rijwielstalling bij het station van het dorp Wehl. Het pand herinnert op tastbare wijze aan de ontwikkeling van het dorp en de toename van de mobiliteit en forenzenverkeer. De gebouwen vervulden een rol bij aankoop, het onderhoud en de stalling van een toenemend aantal rijwielen en auto's.

architectuurhistorische waarde (II.1, II.5 en II.6)

Het complex is een typologisch representatief en herkenbaar voorbeeld van garagebedrijf/rijwielstalling met woning in een sobere traditionalistische bouwstijl dat een aantal malen uitgebreid werd.

Het gebouw is verder van belang voor het oeuvre van architect A. Th. J. Boss.

stedenbouwkundige waarden (III.2 en III.4)

Het pand is van bijzondere beeldbepalende betekenis voor het ruimtelijke beeld ter plaatse vanwege de situering aan het spoor.